

Dane z posiedzenia Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt dotyczącego decyzji wykonawczej Komisji Europejskiej w związku wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń w Polsce

Zygmunt Pejsak¹, Krzysztof Jażdżewski², Michał Popiołek²

z Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach¹ oraz Głównego Inspektoratu Weterynarii²

18 marca 2014 r. w Brukseli odbyło się zorganizowane przez Komisję Europejską (DG SANCO – Dyrektoriat Generalny ds. Zdrowia i Konsumentów) posiedzenie Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt, w trakcie którego delegacja Głównego Inspektoratu Weterynarii prowadziła

negocjacje w sprawie projektu decyzji wykonawczej Komisji Europejskiej (dokument SANCO/7035/2014) dotyczącej wprowadzenia środków ochrony zdrowia zwierząt w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (ASF) w niektórych państwach członkowskich, w omawianym przypadku na Litwie i w Polsce.

W założeniu ma ona zastąpić dotychczasowe decyzje w omawianym zakresie, w tym dotyczącą Polski kontrowersyjną decyzję 2014/134/UE.

W rezultacie bardzo aktywnych i konsekwentnych działań polskiej delegacji, pod przewodnictwem zastępcy głównego lekarza weterynarii Krzysztofa Jażdżewskiego, nowa decyzja w zasadniczy sposób zmienia restrykcje i obostrzenia obowiązujące na specjalnie wyznaczonym obszarze (tzw. obszar zakażony) w przypadku wystąpienia afrykańskiego pomoru świń u dzików. Warto dodać, że dla zmiany decyzji Komisji Europejskiej istotna była zaprezentowana przed dyskusją prezentacja prof. Zygmunta Pejsaka odnośnie do skutków ekonomicznych i politycznych dotychczasowych, nieadekwatnych do sytuacji epizootycznej, regulacji prawnych, które nie różnicowały restrykcji przy stwierdzeniu choroby u świń domowych lub dzików, np. w zakresie świeżego mięsa.

Restrykcje obowiązujące do tej pory zostaną zastąpione ograniczeniami istotnie mniej dotkliwymi dla producentów i hodowców świń oraz właścicieli zakładów

mięsnym. Najważniejsza poprawka wprowadzona w decyzji, to istotne zmniejszenie tzw. obszaru zakażonego (utworzonego w Polsce w lutym br.) i wprowadzenie okalającego go obszaru buforowego, w którym restrykcje są zasadniczo łagodniejsze w porównaniu do obszaru zakażonego. Jak już wspomniano, w obu obszarach ograniczenia są znacznie mniejsze niż ustanowione w decyzji 2014/134/UE.

Nowo skonfigurowany obszar zakażony obejmuje teren o promieniu ok. 50 km. od miejsca stwierdzenia przypadków ASF u dzików oraz północną część granicy z Białorusią (tab. 1). Obszar ten będzie obejmował 18 gmin (Giby, Sejny – gmina miejska i wiejska, Lipsk, Płaska, Czarna Białostocka, Gródek, Supraśl, Wasilków, Michałowo, Dąbrowa Białostocka, Janów, Krynki, Kuźnica, Nowy Dwór, Sidra, Sokółka oraz Szudziałowo) w powiatach: Sejny, Augustów, Białystok oraz Sokółka. W sumie w strefie tej znajduje się około 2200 gospodarstw utrzymujących świnie.

W nowo utworzonym obszarze buforowym, który okala obszar zakażony na odległość ok. 40 km (tab. 2), zlokalizowanych jest 36 gmin (Suwałki, Szypliszki, Raczek, Augustów – gmina miejska i wiejska, Nowinka, Sztabin, Bargłów Kościelny, Krasnopol, Puńsk, Goniądz, Jasionówka, Jaświły, Knyszyn, Krypno, Mońki, Suchowola, Korycin, Choroszcz, Juchnowiec Kościelny, Suraż, Turośń Kościelna, Tykocin, Zabłudów, Dobrzyniewo Duże, Bielsk Podlaski – gmina miejska i wiejska, Orla, Wyszki, Narew, Narewka, Białowieża, Czyże, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka – gmina miejska i wiejska) oraz 2 miasta na prawach powiatu – Suwałki oraz Białystok. Wymienione jednostki administracyjne rozmieszczone są w powiatach: Suwałki, Augustów, Sejny, Mońki, Sokółka, Białystok, Bielsk Podlaski, Hajnówka. W obszarze tym zlokalizowane są 3271 stada świń.

Jak z tego wynika, obszary zakażony i buforowy zlokalizowane są wyłącznie w województwie podlaskim, a nie jak w poprzedniej decyzji, także w województwach lubelskim i mazowieckim.

Nowe regulacje obowiązujące w obszarach buforowym i zakażonym przedstawiają się następująco.

Obszar buforowy

Obszar buforowy obejmuje tereny wokół obszaru zakażonego. Do najważniejszych uregulowań należy zaliczyć decyzję o tym, że wszystkie zwierzęta (prosięta, warchlaki, tuczniki) odchowywane w tym obszarze bez przeszkód będą mogły być wywożone do całej Unii Europejskiej, pod warunkiem wypełnienia przez właścicieli zwierząt następujących kryteriów:

Tabela 1. Pogłowie świń w nowym obszarze zakażonym

Województwo	Powiat	Gmina	Liczba świń	Liczba stad	
podlaskie	augustowski	Lipsk	2323	292	
		Płaska	57	15	
	Razem		2380	307	
białostocki	Czarna Białostocka	Gródek	819	31	
		Michałowo	50	16	
		Supraśl	410	27	
		Supraśl	22	5	
		Wasilków	105	6	
		Razem		1406	85
sejneński	Giby	Sejny	2166	129	
		Sejny	16 886	338	
Razem		19 052	467		
sokólski	Dąbrowa Białostocka	Janów	8886	489	
		Janów	5370	163	
		Krynki	172	16	
		Kuźnica	352	52	
		Nowy Dwór	2457	232	
		Sidra	1974	147	
		Sokółka	1199	164	
		Szudziałowo	771	82	
		Razem		21 181	1345
		Razem w obszarze zakażonym		44 019	2204

- 1) chlewnia musi spełniać ustalone przez właściwe władze zasady bioasekuracji;
- 2) konieczne jest, aby świnie przez 40 dni przed wysyłką przebywały w obiekcie, z którego są sprzedawane, oraz aby w okresie 30 dni poprzedzających wysyłkę nie wprowadzano do stada zwierząt z innych stad;
- 3) gospodarstwo musi podlegać przeglądowi weterynaryjnemu co najmniej 2 razy w roku, z przynajmniej 4-miesięcznymi odstępami pomiędzy wizytami. Przeglądy muszą spełniać kryteria zawarte w rozdziale IV załącznika do decyzji Komisji Europejskiej 2003/422/WE oraz art. 15 ust. 2 lit. b dyrektywy Rady 2002/60/WE.

Oznacza to, że w przypadku kontroli stanu zdrowia zwierząt w stadzie brana jest pod uwagę statystycznie odpowiednia liczba świń do przeprowadzenia, między innymi, pomiaru temperatury ciała. Konieczne jest zwracanie szczególnej uwagi na zwierzęta z objawami mogącymi sugerować wystąpienie zakażenia. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości należy pobrać próbki do badań laboratoryjnych.

Inną metodą jest pobieranie na 15 dni przed wysyłką próbek krwi do badań

laboratoryjnych, przede wszystkim w kierunku wykrywania przeciwciał przeciwko wirusowi ASF (ASFV), zgodnie ze schematem 95% pewności otrzymania wyniku i założeniu obecności w stadzie 10% osobników serologicznie dodatnich.

Dodatkowo sprawdza przestrzeganie zakazów i nakazów, które stosuje się w przypadku wystąpienia ASF, jak: zakaz wprowadzania tusz dzików do gospodarstwa, oznakowanie zwierząt, zakaz wyprowadzania i wprowadzania świń bez zgody powiatowego lekarza weterynarii oraz zgłaszanie przez właściciela zwierząt przypadków zwiększonych padnięć świń.

Świnie opuszczające fermę do handlu wewnątrzspółnotowego muszą być zaopatrzone w świadectwo zdrowia.

Tuczniki z tej strefy bez żadnych uwag będą mogły być ubijane w zakładach mięsnych. Mięso z świń z obszaru buforowego bez przeszkód (bez specjalnego oznakowania i potrzeby obróbki termicznej) będzie mogło trafiać nie tylko na rynek krajowy, ale także na rynek unijny.

W obszarze buforowym prowadzony będzie, tak jak dotychczas, intensywny aktywny monitoring w kierunku ASF

Tabela 2. Pogłowie świń w nowym obszarze buforowym

Województwo	Powiat	Gmina	Liczba świń	Liczba stad
podlaskie	augustowski	Nowinka	317	45
		Sztabin	742	131
		Augustów	2641	103
		Bargłów Kościelny	865	112
	Razem		4565	391
	białostocki	Choroszcz	5341	60
		Juchnowiec Kościelny	4768	72
		Suraż	894	56
		Turośń Kościelna	1478	78
		Tykocin	1968	109
		Białystok m.	465	8
		Dobrzyniewo Duże	247	16
		Zabłudów	6665	49
	Razem		21 826	448
	bielski	Bielsk Podlaski	11 749	143
		Orla	12 224	33
Wyszki		3782	98	
Razem		27 755	274	
hajnowski	Narew	462	41	
	Narewka	47	17	
	Białowieża	0	0	
	Czyże	455	60	
	Dubicze Cerkiewne	2105	51	
	Hajnówka	2733	54	
Razem		5802	223	
moniecki	Goniądz	12 610	142	
	Jasionówka	4639	121	
	Jaświły	9785	287	
	Knyszyn	10 152	73	
	Krypno	2019	42	
	Mońki	31 143	368	
Razem		70 348	1 033	
sejneński	Krasnopol	5724	193	
	Puńsk	7228	157	
Razem		12 952	350	
suwalski	Raczki	7010	197	
	Suwałki	8003	147	
	Szypliszki	4650	142	
Razem		19 663	486	
sokólski	Suchowola	4747	286	
	Korycin	3313	130	
Razem		8060	416	
Razem obszarze buforowym		170 971	3271	

wszystkich dzików padłych i odstrzelonych.

Pogłowie dzików w obszarze buforowym powinno być utrzymywane na poziomie maksymalnie do 2 osobników na km². Wynika z tego, że nie powinno się wprowadzać ani intensywnych odstrzałów dzików, ani dopuszczać do zwiększenia się populacji tych zwierząt.

Obszar zakazony

Świnie nie będą mogły być przemieszczane do innych państw członkowskich ani krajów trzecich. Do gospodarstw położonych na terytorium Polski świnie będą mogły być wysyłane pod następującymi warunkami:

- chlewnia będzie wypełniała określone przepisami zasady bioasekuracji;
- gospodarstwo, z którego pochodzą świnie będzie pod stałym nadzorem weterynaryjnym;
- co najmniej 2 razy w roku wykonywane wizyty weterynaryjne i będą prowadzone badania laboratoryjne w kierunku ASF świń powyżej 60. dnia życia (zbadać powinna być liczba zwierząt umożliwiająca wykrycie 10% osobników pozytywnych z 95% prawdopodobieństwem); próbki krwi powinny być pobierane wyłącznie od świń powyżej 60 dnia życia lub wykonane zostaną badania laboratoryjne zwierząt przeznaczonych do sprzedaży, nie wcześniej niż 15 dni przed wysyłką;
- świnie przez co najmniej 30 dni przed sprzedażą będą przebywały w określonej chlewni, do której w tym czasie nie wprowadzono żadnych świń z zewnątrz. Zwierzęta z obszaru zakazanego, spełniającego przedstawione uwarunkowania oraz zaopatrzone w świadectwo zdrowia, będą mogły być wywożone na cały obszar naszego kraju, w tym do rzeźni.

Mięso pochodzące z tuczników odchowanych w tej strefie po spełnieniu tych warunków będzie bez żadnych uwarunkowań mogło być sprzedawane na terenie naszego kraju i UE. W przypadku niespełnienia warunków kontroli gospodarstw, w tym zasad bioasekuracji, mięso będzie musiało być umieszczane wyłącznie na rynku krajowym.

W przypadku prosiąt lub warchlaków, po przemieszczeniu poza obszar zakazony świnie będą musiały być poddane 30-dniowej kwarantannie w stadzie, do którego zostały włączone. Po tym okresie zwierzęta, jak i produkty z nich wytworzone będą miały status pochodzenia ze „strefy wolnej”.

W obszarze zakazanym, podobnie jak w buforowym prowadzony będzie aktywny monitoring w kierunku obecności ASFV, przede wszystkim w populacji dzików, na

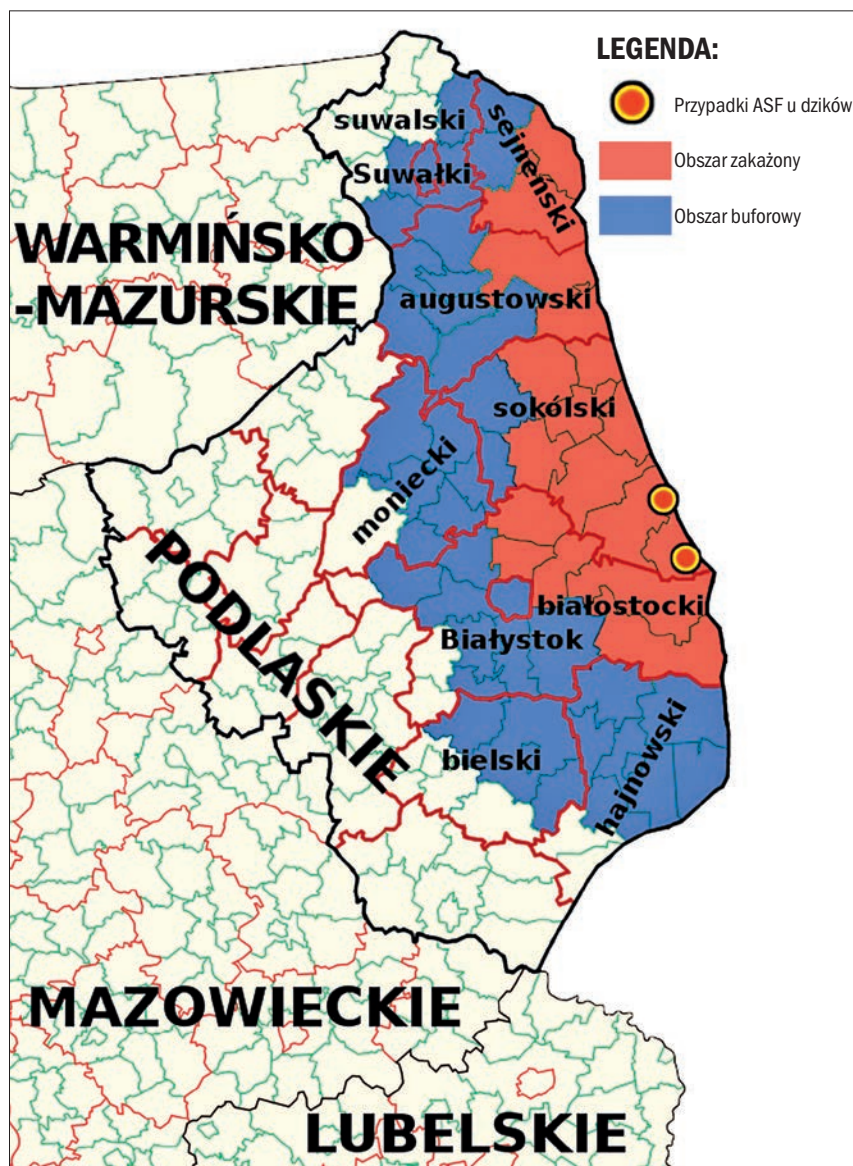
warunkach analogicznych jak, w strefie buforowej.

W trakcie spotkania przyjęto decyzję Komisji Europejskiej w sprawie współfinansowania przez Unię Europejską między innymi badań monitoringowych oraz innych działań związanych ze zwalczaniem ASF w Polsce.

Zgodnie ze wspomnianą decyzją, Unia Europejska będzie współuczestniczyła w 50% w kosztach: pobierania próbek do badań od świń i dzików, wykonywania testów ELISA i PCR, zakupu sprzętu do badań wirusologicznych, zakupu sprzętu do mycia i dezynfekcji, w tym zakupu preparatów dezynfekcyjnych, zakupu sprzętu do utylizacji świń i dzików oraz szeregu innych aktywności.

W trakcie spotkania zwrócono uwagę, że aktualnie głównym wektorem w szerzeniu się ASFV są dziki. Dlatego też konieczne jest odpowiednie podejście do postępowania z tym gatunkiem zwierząt. Niestety wiedza odnośnie do mającego znaczenia epizootyczne behawioru dzików nie jest pełna i jednoznaczna. Z opracowania przygotowanego i zaprezentowanego w Brukseli przez Europejski Urząd do spraw Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) wynika, że:

- 1) dziki przemieszczają się na odległość 20–30 km, a w skrajnych przypadkach na odległość maksymalnie 100 km. Około 50% populacji dzików żeruje w promieniu 3–7 km;
- 2) intensywny odstrzał dzików nigdy nie spowodował długoterminowego drastycznego obniżenia populacji tych zwierząt w danym środowisku;
- 3) depopulacja dzików prowadzona poprzez odstrzał bez uszczuplenia bazy pokarmowej prowadziła do szybkiej odbudowy stad drogą szybkiego ich rozmnażania;
- 4) intensywny odstrzał nie jest sposobem na ograniczanie możliwości wprowadzenia ASFV do populacji dzików, jak i zmniejszenie krążenia wirusa w tej populacji;
- 5) próby depopulacji dzików mogą zwiększyć szerzenie się ASFV i sprzyjają progresywnemu geograficznemu rozprzestrzenianiu się choroby;
- 6) dokarmianie dzików może doprowadzić raczej do zwiększenia ryzyka szerzenia się ASF niż jego zmniejszenia;
- 7) ograniczenie możliwości przemieszczania się dzików poprzez budowanie ogrodzeń (płotów) może ograniczyć możliwości przemieszczania się dzików, pod warunkiem że podmurówka pod płotem

Ryc. 1. Nowe obszary buforowy i zagrożony po stwierdzeniu afrykańskiego pomoru u dwu padłych dzików

sięga co najmniej 40 cm głębokości, budowanie płotów może być uzasadnione jedynie po dobrym rozpoznaniu sytuacji epizootycznej i analizie ich rozprzestrzenienia; może ono być stosowane jako jeden z elementów ograniczania szerzenia się ASF;

- 8) zarządzanie populacją dzików poprzez prowadzenie odstrzału nieprowadzącego do drastycznego zmniejszenia się populacji oraz przeciwdziałanie istotnemu wzrostowi liczby i gęstości populacji dzików jest optymalnym sposobem na ograniczenie ryzyka wprowadzenia i szerzenia się ASF wśród dzików.

Przedstawione dane wskazują, że podjęte na Białorusi kroki, mające na celu całkowitą likwidację populacji dzików w tym kraju, zwiększają istotnie ryzyko

geograficznego rozprzestrzenienia się ASF. Podobnie decyzja o sięgającej 90% redukcji populacji dzików na Litwie jest z epizootycznego punktu widzenia niekorzystna dla Polski.

Prof. dr hab. Zygmunt Pejsak, Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy, Al. Partyzantów 57, 24-100 Puławy, e-mail: zpejsak@piwet.pulawy.pl